

Het stamwoord/werkwoord אָרַח / AÁRàCH met de betekenis

pad

Het bereik van het Hebreeuwse woord.

Het werkwoord komt alleen in de Qal 9 keer voor. Er zijn drie zelfstandige naamwoorden van afgeleid, waarvan er twee maar weinig voorkomen en van die twee is de afleiding van één betwifelbaar. Maar

het zelfstandig naamwoord אָרַח / AoRàCH

komt vaak voor in TeNaCH. Daarom beginnen we onze bespreking daarmee. De algemene omschrijving is 'weg' of 'pad'. Enkele teksten:

Richt.5:6:

(St.V.) In de dagen van Samgar, den zoon van Anath in de dagen van Jaël hielden¹ de wegen (אָרַח / 'oRàCH²) op en zij die op paden (נָתִיב / NáTieJB³) wandelden⁴ gingen kromme wegen (אָרַח / 'oRàCH⁵).

Gen.49:17:

(St.V.): Dan⁶ zal een slang⁷ zijn aan den weg⁸, een adderslang⁹ nevens het pad¹⁰.

Ps.142:4:

(St.V.) Toen mijn geest in mij overstelpt was¹¹, zo hebt Gij mijn pad¹² gekend. Zij hebben voor mij een strik verborgen op den weg¹³ die ik gaan zou.

Hieronder vermelden de lexica een reeks vaakgebruikte figuurlijke betekenissen:

a. gedragswijze, handelwijze, manier van doen:

1. Hebr. הָדַל / CHÁDàL.
2. LXXB: οδοὺς / hodous (LXXA wijkt af met βασιλευς / basileus = koningen).
3. Beter: straat. LXXB: ἀτραποὺς / atrapous = voetpaden; LXXA τριβουῶν / tribous = landwegen..
4. Hebr. הָלַךְ / HáLàK, betekent 'gaan'.
5. LXXA en B: οδοὺς / hodous.
6. Zoon van Jakob en stam van Israël.
7. Hebr. נָחַשׁ / NáCHàSCH, eigenlijk 'waargedrocht': het werkwoord dat alleen in de Piëel voorkomt en in het algemeen met 'waarzeggen' vertaald wordt, betekent dan 'waargedrochtelijk doen'. LXX: οφίς / ophis = slang
8. Hebr.: עָלִי-דָרַךְ / NGæLÉJ~DèRèK: 'op een *neemweg*', want dit woord betekent een genomen route. LXX: εφ' οδοῦ / eph'hodou, opweg, ook in de betekenis van 'onderweg'.
9. Hebr.: שֶׁפִּיפֶן / SCHePHieJPHoN. Dit woord komt alleen hier maar voor. LXX: ἐγκαθημενός / engkathèmenos = 'listig gelegen'.
10. Hebr. עָלִי-אָרַח / NGæLÉJ~'oRàCH.
11. Met de vertaling 'overstelpen' kan het werkwoord עָטַף / NGáTHàPH in alle teksten concordant worden vertaald, Een in de lexica voorgestelde splitsing in twee hominiemen is niet alleen onwaarschijnlijk, maar ook onnodig. De Qal dient dan in het Nederlands met *zich* overstelpen met vertaald te worden of met overstelpt worden. De Hiphil met 'overstelpend zijn' (Alleen in Gen.30:42, waar verteld wordt dat Jakob het kleinvee, dat overstelpend was, niet in de bak met afgeschilde takken legde). en de Hithpaëel met 'overstelt zijn'. Het 'in mij' is de vertaling van עָלִי / NGáLàJ, dat 'op mij' betekent en bij het werkwoord moet worden getrokken (zie ook BR). Dezelfde woorden staan in Ps.143 vs 4.
12. Hebr. נָתִיב / NáTieJB = straat.
13. Hebr. אָרַח / AoRàCH.

Enkele teksten:

Ps.119:9:

(St.V.) Waarmee zal de jongeling zijn *pad* zuiver houden?

Jes.2:3:

(St.V.) .....opdat Hij ons lere van zijn wegen¹⁴

Hebr.: וְיִרְנוּ מִדְרָכָיו / WeJoRéNoeW MiDDeRáKáJW = letterl:
envoorts geeft hij ons uitleg vandaan van zijn
[neemwegen;

en opdat wij wandelen in zijn paden

Hebr.: וְנִלְכְּוּ בְּאַרְחֹתָיו / We'oReCHoTáJW = letterl. en wij zijn
aan 't gaan in zijn gangen¹⁵

Jes.40:14:

(St.V.) .... en Hem zou leren van het pad¹⁶ des rechts

Hebr.: וְיִלְמְדֵהוּ בְּאַרְחַת מִשְׁפָּט /

WaJeLàMMeDéHoeW Be'oRàCH MiSCH^ePáTH:
en(wie)leert hem bij het pad van stelregeling;

.....en Hem zou bekend maken den weg des veelvoudigen verstands

Hebr.: וְדַרְךְ תְּבוֹנֹת יוֹדִיעֵנוּ /

WeDèRèK ToBoeWNóWT JóWDieJNGèNNoeW:

en de neemweg van onderscheidingsvermogens (wie)doet hem
[volkennen.

b. levensweg:

Enkele teksten:

Ps.16:11:

(St.V.): Gij zult mij het *pad*¹⁷ des levens bekend maken.

Ps.25:10:

(St.V.) alle *paden*¹⁸ des HEEREN zijn goedertierenheid en waarheid.....

c. gebruikelijke gang van zaken:

alleen als het gaat over de menstruatie bij vrouwen, b.v.

Gen.18:11:

(St.V.) het had Sara opgehouden¹⁹ te gaan naar de wijze²⁰ (pad)der vrouwen.

Het zelfstandig naamwoord אַרְחָה / AoReCHáH

komt drie keer voor, zowel in het enkelvoud als in het meervoud en wordt vertaald met 'reisgezelschap' of 'karavaan'

Het zelfstandig naamwoord אֶרְחָה / AæRoeCHáH²¹

komt vier keer voor en wordt vertaald met 'reiskost', '(dagelijks) onderhoud'.

14.LXX: τῆν ὁδὸν αὐτοῦ / tèn hodou autou: in zijn weg.

15.LXX: ἐν αὐτοῖς / en autooi: daarin.

16.De LXX geeft het Hebreeuws enigszins verkort weer en vermeldt alleen het woord ὁδός / hodos.

17.LXX: ὁδός / hodos.

18.LXX: idem.

19.Hebr. קָדַל / CHáDàL, zie voetnoot 1

20.LXX: omschrijving met: τὰ γυναικῶν / ta gunaika = het vrouwelijke.

21.KB leidt dit woord af van een andere stam, die in het Akkadisch bekend is. Etymologisch is dat te verdedigen. Voor de Hebreeuwse hoorder is de samenhang met het hier besproken woord echter evident.

Het werkwoord

komt alleen in de Qal voor en zou heel goed denominatief van het zelfstandig naamwoord kunnen worden afgeleid.

Het komt één keer voor in het perfectum:

Job 34:8:

(St.V.): (vs 7: Wat man is er gelijk Job?, Hij.....) .....*gaat op de weg*²²(*gaat op pad*) in gezelschap van de werkers der ongerechtigheid.

In de infinitief komt voor in

Ps.139:3:

(ST.V.) Gij onderzoekt mijn *gaan*²³(op pad zijn) en mijn liggen²⁴.

Verder komt alleen het participium activum voor, dat met 'wandelaar' of 'reiziger' vertaald wordt.

De verantwoording van onze vertaling

Het zoeken naar een Nederlands woord dat correspondeert met het Hebreeuws dient uit te gaan van het zelfstandig naamwoord אָרַח / AoràCH.

Dit woord komt vaak voor in TeNaCH, de andere afgeleide woorden komen maar weinig voor. Bovendien is het waarschijnlijk dat die andere woorden, inclusief het werkwoord van dit zelfstandig naamwoord zijn afgeleid.

Uit het bereik van het Hebreeuwse woord blijkt dat het om een afgebakende weg gaat, om een specifieke weg en om het begaan ervan. Het woord 'pad' heeft die mogelijkheden.

Het bereik van het Nederlandse woord

Behalve het zelfstandig naamwoord 'pad' kent ghet Nederlands 'op pad zijn / gaan'. Van Dale vermeldt bovendien een reeks van figuurlijke zegswijzen.

Een pad is aangelegd en te volgen en dat kenmerkt ook het Hebr. woord.

De vernederlandsing van het Hebreeuws:

Het zelfstandig naamwoord אָרַח / AoRàCH: pad

„ „ „ אָרַחָה / AoReCHÁH: padstoet;

„ „ „ אָרַחָה / AæRoeCHÁH: padkost²⁵;

Het werkwoord in de Qal: op pad zijn;

als infinitief: het op pad zijn;

als participium activum: padloper.

Hier moet gewezen worden op een voor het bijbels Hebreeuws typische samenhang met het Hebreeuwse woord יָרַח / JRéáCh, dat zowel maan als maand betekent. Het is stamverwant met het ww. אָרַח / AáRàCh; de derde medeklinker (de aleph, de A = א) valt weg door het voorvoegsel J = י dat de derde persoonsvorm van een werkwoord aanduidt. De gelijkkluidendheid en gelijkvirmingheid is opvallend genoeg om in een concordante vertaling hoorbaar en zichtbaar te maken. Ook in het Nederlands is er trouwnens een

22.LXX: πορευω / poreuoo = voortgaan.

23.LXX: τριβος / tribos = landweg.

24.Hebr. רָבַע / RábàNG: dat is elkaar sexueel 'beliggen'; LXX σχοινων / schoinon = 'biezen-plek'.

25.Vgl.: kostganger.

direct verband tussen de woorden 'maan' en 'maand'. יָרַח / JáRèàCh dat met 'maan' wordt vertaald, wordt daarom in VB weergegeven door 'padmaan' en het woord יָרַח / JèRàCh dat meestal met 'maand' wordt vertaald in de VB met 'maanpad'.

Er is nog een tweede Hebreeuws woord dat met 'maand' vertaald wordt, nl. het woord חֹדֶשׁ ChoDèSh. Dat woord betekent echter ook 'nieuw' en is afgeleid van een ww dat 'nieuw zijn' betekent. Hier klibkt door, dat de afwiseeling van de maanden met de 'vernieuwing' van de maan te maken heeft. Om dat ook in het Nederlands te laten horen (en zien) wordt dit woord in de VB vertaald met 'nieuwmaan(d)'.

Gevolgen voor de betekenis, het taalgebruik en de theologie:

Net als bij het zoveel vaker voorkomende Hebreeuwse woord דֶּרֶךְ / DèRèK, dat adequater door *neemweg*, dan door *weg* kan worden weergegeven, gaat ook in dit Hebreeuwse woord primair om de beweging en pas secundair om het spoor dat deze beweging trekt en dat voor anderen te zien en te volgen is - een pad. Daarom kan het ook zo vaak parallels staan met dat woord.

De gevolgen voor de theologie van deze beslissing zijn analoog aan die t.a.v. de vertaling van het Hebreeuwse DèRèK. Dat maakt ook de LXX duidelijk door de weergave van dit woord door het Griekse οδος / hodos.